

Hebrew Corner by Professor Edna Aphek

In this column, Yavneh's Hebrew consultant, Edna Aphek, explores the word for Piano in Hebrew. Pianos did not exist in biblical times, and attempts were made to utilize other biblical names for the instrument. The ultimate choice of word that is used to this day, p'santer, seems to have been made by Berta Feinberg, owner of the only piano in Rishon LeZion in 1885. It hails from a reference to an instrument in the book of Daniel. (Eliezer Ben Yehuda's suggestion of "makhosheet"- in 1906 – based on the root for percussion - never caught on.)

פנינת העברית: איך היה הפיאנו לפסנתר\ עדנה אפק

שנים רבות הייתה השפה העברית רדומה ושימשה בעיקר כשפת כתב ולמטרות דתיות¹ וכשנעזרה השפה והייתה לשפה חיה, מדוברת ושימושית, חסרו בה מילים ומונחים בתחומים שונים.

כך למשל לא נמצאה בעברית החדשה מילה לכלי הנגינה "פיאנו".

מילים אחדות הוצעו כחלופה לפיאנו בעברית:

נבל, עוגב, מכושית ופסנתר.

את המילה פסנתר כנראה חידשה ברטה פיינברג שהייתה בעלת הפסנתר היחיד במושבה ראשון לציון.

ברטה, פסנתרנית מחוננת ואישה משכילה עם תודעה לאומית, היתה גם הבעלים של הפסנתר הראשון והיחיד בראשון לציון – נכון לשנת 1885.²

במקור מתארת המילה פסנתרין נבל, ככתוב בספר דניאל.

¹ <https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A2%D7%91%D7%A8%D7%99%D7%AA>

² <https://www.google.com/url?q=https://melnikpianos.co.il/what-is-the-name-of-the-piano/&source=gmail&ust=1548788968992000&usg=AFQjCNEcouJL055yGsuNvrRILVFZC4Z2YQ>

“בַּעֲדָנָא דִּי תַשְׁמָעוֹן קָל קַרְנָא מִשְׁרוּקִיתָא קִיתְרוֹס [קִתְרוֹס] סִבְכָּא פִּסְנָתְרִין סִימְפָּנְיָה וְכֹל זִנְי זְמָרָא תַפְלוֹן וְתַסְגְּדוֹן לְצֻלָּם
דְּהָבָא דִּי הָקִים נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶכָא”. דניאל:ג, 5

פסנתרין היא ההטיה הארמית של המילה היוונית 'פסלטריון', כלי נגינה דמוי נבל שהגיע למזרח התיכון עם ההשפעות
ההלניסטיות של אלכסנדר מוקדון ויורשיו ומשם עבר לשפת הדיבור ולטקסט של ספר דניאל.³

בבית אליעזר בן יהודה קראו לפיאנו "מכושית".

בעיתון ההשקפה מ 1906 בפינת "המנגינה" כותב בן יהודה:

“הגברת ז’ זגורודני והגברת יצחקי ינגנו על המכושית* בארבע ידיים...” מכושית, מסביר בן יהודה בהערה בתחתית
העמוד, היא “פיאנו וקולויר בלעז”.

המילה “מכושית” נעלמה כליל והכל משתמשים ב”פסנתר”⁴ של ברטה פיינברג.

ונסיים בשירה של נעמי שמר : הפסנתר

³ <https://melnikpianos.co.il/what-is-the-name-of-the-piano/>

⁴ <https://www.haaretz.co.il/magazine/the-edge/.premium-1.2009041>

היה לי יומולדת וטיילתי בשכונה

היה לי יומולדת ורציתי מתנה

אז קניתי לי פסנתר לא פחות ולא יותר

שבבית יעמוד וינגן עוד ועוד עם....

דו- רה- מי- פה

דו דו סי לה סול וזה הכל

כן

דו- רה- מי- פה

דו דו סי לה סול וזה הכל

ומאז שהוא בבית מחכה לי בפינה

אני שר לי ורוקד לי על כנפי המנגינה

הוא יודע סונטינות ומזורקות בעל פה

ויש לו גם רשות לנגן שיר עם פשוט

עם...

דו- רה- מי- פה.....

מנגן שירי מולדת מנגן חיפושיות

יצירות מחוץ לארץ יצירות מקומיות

מה תגידו - מתנה מיוחדת במינה

ויש לי יומולדת כמעט כל השנה

עם....

דו- רה- מי- פה.....

תוכלו לראות ולשמוע את נעמי שמר בפסנתר

<https://www.youtube.com/watch?v=BVLkIUuTQFk>

ואם תרצו תוכלו לשמוע ולראות את מיקי קם שרה את שיר הפסנתר של נעמי שמר

